

A-4822

Toi

livəd lugdəbrōntəz

Tartu, 1922

1 28231636

TARTU ÜLIKOOI
RAAMATUKOOS

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartu.

Rāndalist loul.

Rāndakēl, min jemakēl,
piva minnən um sin ēl!
Kis vōib rāndakieldə unnə,
unub ka eētš jema sōnnə.

Rāndakieldə rōkandist
vanad līvəd, rāndalist,
rāndakielsə lōləd lōlist
rāndakielsə Jumalt pōlist.

Rāndakieldə rōkandəm
sieperast un ārmastəm,
volmə sellist, kui mād izad —
līvəd neiku kivid vizad!

K. Stalte.

Kalamie loul.

Kis kil mīnda piškist āltiz,
kis voļ minnēn voidaji ?
kis kil minnēn lōlād lōliz,
kis voļ maggēm paññiji ?

— Piškist mīnda jema āltiz,
jema voļ min voidaji,
lōlidi ta minnēn lōliz,
voļ min maggēm paññiji.

Sūrēks kazzēn, lainād mīnda
mer pāl lōjas āltābād,
longā vierēs il ved pīnda,
nei ne mīnda voidābād.

Bet siz tōvaz pūgēz minnēn,
periz loulēks lōlab sie :
„Kalamiez, um aiga sinnēn —
puojē maggēm sina ie.” — — —

K. Stalte.

Līvəd vana aiga.

1. Eđđisōna.

Ju emint ku seissaddə aigastə tagizpēdən vol mād piški līvəd tout vel pāgin jo sūr un veggī āb ku paldīn, un jeliz pids Valdamer randə Kurmōs un Vidumōs. Kurmōl mādēkaks īds kubs jelistə ka mād sugvefid kūrəd. Letlāst voltə kougən ida puol mō sizal Vitebsk pilsāt tagan. Un puoi puol voltə tegiz mād sugud, ēstid, un vel ju kougən suoməd un munt mād sugud — nēdī vol un um vel paldīn ama puoipuoli Krievəmō tāuž.

Līvəd un letlāst vaisə kunagəd mierə iz uo, siest līvəd — koks kil ka ju piški tout — vol dūsəg un veggī. Ne keitə īdstid letlizi segaməs un nāntən skodə tieməs. Letlistən vol sūr āda: līvədən paandə ēntšta ne iz tōtə, bet vastə pānda nāntən ka iz sōitatə. Sāl tuftə 1190 aigastəs saksad letlistən abbəl un nei ne nopkstəstə līvədi un kūrīdi, kis perrə sulistə letlistəks kubbə, nei ku paldīn set iks piški piutāuž vel um līvədi iļtə iend Kuolka un Luž vaisə. Un nē iz ka vel attə sūrim dala letlāst segas, kis tōbəd periz līvəd jengə mōzə lāmatə un pa-letlizəks immər tiedə. Se ka vāggi aššə vōib iztūlda, siest paldīn piga amad nuord līvə puošəd un neitsəd uigəbəd entš izaizad kiēldə rōkandə. Bet irgəm strōdə, irgəm nustə entš tout pālēienādi rousti, kis vel āb uotə letlistəks jara sullənd un kis āb uigət entš vanaiza līvəd nimstə. Ka nēdī, kis seda uigəbəd, kōlām atkierə entš izaizad kiel jūrə. Paldīn līvəd tout um sellī iz ku piški lōja, kis um bōrgəz mer lainəd vaisə un kientə lainəd viskəbəd īdst kuožəst toizə kuožə. Un ja sellizən āb uo dūsəg mermiez pālē, kis tānda druošə kādkəks un kilma verkəks izsōrgəb amšti ōravaišti un vedalist kivšti, siz se lōja um pagalam.

Līmē mēg amad ku iks druošē kilma verkāks mermiez un irgēm amad strōdē Idsē mielsē erētš piškiz tout juvam perast un āb laskēm jarakaddē mād perist piutāutē!

2. Līvəd jēlami jedmēl saksad tūlmēst.

Vanad līvəd voltē kalamied un ka mōstrōdijid. Sūrim dala aigē mied jelist mer pāl, kientē ne pidist pa erētš toiz izamōkēks. Konnē mōstrōdijid voltē naist un sodavaņņikad. Talle, ku mer vol vizzē kilmēn, keitē mied jakt pāl, aga teitē un praviņtistē sodaaždi un koigidi. Ku aiga vol juva, lekšta līvē mied mūdī toutidi segam un soddē pidam, ama emiņtēn vol nāntēn tiemēst letlistēks. Ka erētš naiži un lāpsi vol līvədēn sōrgēmēst, siest mūd toutēd, neiku zemgalēd, kis voltē letlistēn sugud, ailistē līvədēn pālē un lōpistē villē un roušti.

Līvəd nuormie mielperast tie vol sodikšēmi. Ku soddē izuo, siz spēlistē sodaspēlidi: nuord salekšta kubbē, laskistē merkē un viskistē škāpidi. Sūr oppēmi vol ōbbēstēks. Nāntkēks ne iekistē il laigad grōvəd un ailistē vōitē. Nuord neitsəd tegiz pinēsī vānkidi un lōlistē il dūsēgəd vīndajid. Vanad mied ististē kubšē, joitē voltē un meta, pōrspriezistē il sodad un pidistē nōu il udēd.

Līvəd neiiz ku mūd vana aiga toutēd voltē paganēd. Nānt jumalēd voltē pāva, kū un munt. Pivad mōtsad voltē, kus līvəd keitē nāntēn oppertēmēs. Oppertēd saitē jelaid, nurmvīla un mingizkōrd ka rištīngəd, emitēn sodavaņņikad un sellist, kis voltē jumali sakaitiņtēnd. Nēdi siz toitē jumaldēn pivad tōmēd jūšē oppērēks. Bet jedšē seda sai kizdēd jumalēd kādstē, voi se oppēr um nānt miel perast. *Siz sai pandēd kakš škāpē rjštē un il nānt vištē priestērd valdiž ōriņiz ēdēnd valda ōbiz iltē, kien sālgas vol se, kientē tōštē oppertē. Ku ōbbi astiz juva jālgaks il škāpēd, siz se vol pa-tundēmēks, ku jumald seda oppert āb tōtē. Bet ku ōbbi astiz kura, se um nōvē jālgaks il škāpēd, siz oppēr vol jumald miel perast.

Se mōtsakabal, kus pivad tōmēd voltē, vol piva kuož. Sāl iz tuod mīttē pūdē radlē aga mingist mārre tiedē. Kis seda tei, sai oppertēd. Kindē seda kabalt iz tuod, sien vol iemēst pa-

kõramõkaks, kus priesterd kaitsist opperd perast izvotštəd jelaĩ. Pivad pūd allə paliz ied pāvađ lebbə tuł, mis tuođəz kittə set piva mõtsa pūdõkaks. Priesterdən voł il sie gōdəməst, ku tuł jara əb kustəks. Ja se mingizkōrd notikiz, siz se priestər, kis voł sili, se sai nõvə.

Nei mõitiz priestər voł piva rišting. Tānda iz tuođ mitikš pūtə. Soda aigal tāma voł nõu un jumald' tōməz tietəbandaji. Jumald tōmi sai oppərjelai sidaməst un maksast jara tuntəd, aga ka lindəd rāukəməzəst. Livəd vołtə vāggi uskiji tout, midegəst ne iz irgət bās jumald tōməst. Soddəl lātsə ne kizistə jumald kādst nõu un vonnə. Ja se iz izduođ, siz vołtə jumald il mingiz aza nānt pāl kōzzist. Siz sai ama ezməks piva mõtsa lebbə votštəd, voi sāl əb uo mingi slikti jelai aga lind ieklīdən, un perrə oppərtistə tegiz. Un ku siz jumald ka tuođəd oppərəks iz uotə mierigəd, siz oppərtistə ju sodavaņnikidi un kimməz dała sōdəd sodavilast. Sie entš vana usk jūs pidistə ne vel kōgin perrə saksad sizzəl tūlməst.

Famił, aga aim, voł iza valdəb allə. Ta suođəz entš lāpsi un pidiz nēdi, ta voł valdnika il entš famił un vōiz tiedə lapstəkəks, mis ta tož, mitikš seda tāmən iz vōi kieldə.

Iz livəd mõ voł sajadəd kabaliz. Ama tuntəbəd nēsti vołtə Tureida, Vēna, Jdumō un Mōtsapuofi. Jegas mõkabaləs voł entš pāmiez aga vaņim. Tureidas pa-merkəks selliz vaņiməks voł Kaupo. Kaupo voł ama dūsəg nēsti vaņimšti, sieperast tānda ienustistə livəd pa entš pāvaņiməks· aga kēņigəks. Ta vōtiz sūr sodalēməz letfəst vastə jeddə, vīndiz nānt un toi rikkə sodavila. Perrə ku saksad tułtə Livədmōzə, Kaupo voł sūr vastə paņņiji, bet nei ku sakšti voł ju pāgin un ne vołtə labakəməd sodaažadəks, siz ikštəz voł Kaupən ala āndaməst. Un perrə ku livəd rištuskə vastə vōtistə, lekš Kaupo 1209 a. saksadəks ēsti toutən rištuskə vīmə. Bet nāntkəks se aza nei aššə iz lā: ēstidi voł piga kaks kōrd emiņt, neiku siz iztuł sūr vervalami saksad un ēstid vaisə. Ikštəz ka ēstid iz vōitə saksadən vastə nopiddə un saitə 1224 aigastəs saksadəst apvōttəd. Kil perrə ne kōləst pāgin kōrd valdiņ sōdə saksadəst un saksa klousəbəst, bet se iz izduođ, siest saksa roudi keiz voł viza, un kus ta akiz, sāl ta maņiz vierda.

3. Ežmi saksad tulmi un ežmi Livədmō biskop Meinhard.

Se vōiz vōlda nei 1164—1170 a. vailə, ku tūf ikskōrd ajiz id Libek pilsāt koig Rigə Vēna sūzə. Sie lōja koupmed astistə aigə un kōfəstə tulīn livədəks andəlt tiedə, bet se voļ ezməks lālam, siest livəd pidistə nēdī pa-merlōpitajidəks un iz uskət nēdī. Bet perrə ku livəd neistə, ku nēdī āb uo kārtaməst, noklōkšistə ne saksadəks koupvaitəməz. Stōstəbəd, ku labakəm andəl tieməz perast saksad jetistə id entš mie livəd jūrə sāl livəd kieldə oppem un vōtistə id 15 aigast vannit livə poiškəz inə Saksamōlə sāl saksa kieldə oppəm, nei ku siz volks nāntən kakš tulkə, kis ābfəks nāntən andəl jūsə, un ku se poiški voļli tāma tuntəb Let Indrik.

Saksad kierist sūr lustəks tagiz entš mōzə un stōstəstə sāl il entš liedaməz. Toiz kevad sōtiz Bremen pilsāt biskop koupmedən id vana munk Meinhardə inə, ku se sludinātkəks livədən rištuskə un rištəks nēdī. Meinhard voļ rōški koupmed kādst livəd kieldə oppən un ni ta pōliz Polotski firstə Vladimīrə, kien maksistə Vēna aigist mōd maksidi, ku se atvėləks tāmən livədi rištusk jūrə atkierə. Nei ku Vladimīrən midegəst sāl vastə iz uo, siz vostiz Meinhard Ikskila jūst id kabal mōdə livəd kādst, uztei sīnə ezməz pivakoda un Irgiz Ikskila immər rištuskə sludinātkə

Ezməks misionar tie lekš diezgan aššə jeddəpēdən, siest pāgin livəd, nānt vaisə ka livə pāmied neiku Ilo (Ūlo), Vitso, Alo un Anno, laskistə ēntšta rištə. Seda tiedə vel pakerdintiz se, ku tallə 1186 aigastəs tultə leišəd Livədmōzə lōpəm un savōtistə pāgin livədi vizzə un kitistə nānt kilđi. Siz savōtiz Meinhard entš miedkəks un rištəd livədəks sodaazad kāddə un lekšta mōtsə leišədən vastə. Sāl saitə leišəd sataptəd un Meinhard atvōtiz nānt kādst vizzə saddənd livəd un nānt viļa tagiz. Seda nātsə uzuskistə tānda livəd vel emint un laskistə ēntšta rištə.

Perrə seda kītiz Meinhard livədən, ku nāntən um vajag id nīn uztiedə, kus vōfə puggə ienaidnikad vastə. Ta kutsiz Gotland kōlast mīrnikidi uu büməstari un laskiz nāntən Ikskilla mīrtəd nīn un pivakoda tiedə. Aššə perrə seda ku Ikskila nīn un pivakoda saitə uztiedəd, tultə letləst sugvelid zemgaləd

līvādi lōpēm. Līvād savōtist entš vīla un pugist lkskila nīnā vōrē. Zemgalēd, kien sāu joud vel iz uo tuntāb, nagrēst il līvād ūd nīn. Ne savōtistē pāgin vīzdi keuzi un tōstē nīn amād roudkēks Vēna jougē veddē, bet se iz izduod nāntēn, siest sāu un kalkad voltē ju višsēd ku zemgalēd kiedēd un mied. Ku ne neistē, ku nānt joud um pa-piški un ku līvād nāntēn mīr pāldē entš spitsid lēdēdēks pāgin skōdē tiebēd, pististē ne kila palam un lekštā tagiz entš mōzē.

Meinhard entš dūsēg tie tagan sai Rōm pāvstēst ienustēd pa-Livēdmō biskopēks. Tāmmēn pa-ablēzēks sai sōtēd Bremenst ikš munk Teodorik. Se vol ka ežmi, kis ēstid jūrē lekš rīstuskē sludiņtēm, bet sāl ta sai piga nōvē, siestē ku ikškōrd jōnpāvan pāva vol apvōrtēd kūstē, siz mōtlistē ēstid, ku saksa bufa tōb pāva jarasiedē un tōitistē tām oppertē. Ikštēz munkēn lekš pa-vōnēks siekōrd pāzēz tiera nōgēks ēstid jūstē.

Līvād pōlamēz un tōitamēz pālē rīstuskē pievōttē laskiz Meinhard ka Tureidēz nīn uztiēdē un sōtiz sīnē munkē Teodorikē jumalsōnnē sludiņtēm. Sāl Teodorik piga sadiz līvād vanad jumaldēn pa-oppērēks. — 1189 aigast sōvō sūr vīm pōrpludiņtiz līvād nūrmēd un norikiz nānt vīla, bet Teodorik nurm, mis sālīz nānt kilgē vol, iz sō noriktēd. Siz līvād pidistē tānda pa-bufaks un tōstē tām oppertē entš jumaldēn, siest ne uskistē, ku nānt jumalēd voltē sōtēnd nāntēn selfēz nālaima pa-stroipēks, mikšperast ne voltē rīstuskē lānēd. Jedmēl oppertēmēst tōstē līvād teutē sōdē, voi jumaldēn un miel perast se oppēr. Ne paņtē Teodorikē vālda ōbiz sālgē un vištē il kōd rīstē pandēd škāpē. Teodorikēn pa-vōnēks astiz ōbbi il škāpēd jel, se um juva jālgaks. Bet sāl ikš līvād priestēr kītiz, ku saksa vōrēz jumal istaji Teodorikēn sālgā tagan un paņņiji ōbizēn juva jālgaks illē astam. Līvād vōtistē un pūstistē ōbiz sālgā pūdēks. Siz vištē toista kōrd ōbiz il škāpēd, bet ōbbi astiz tegiz juva jālgaks illē un siest sai tuntēd, ku nānt jumald Teodorik nōvē āb tōtē. Seda nātšē uskistē līvād tānda vel emiņt un pāgin laskist ēntštā rīstē.

Vaitaigal ei Meinhard aza līvādēks, kientē ta vol lkskilas rīstēn, pa-sliktizēks. Biskop vol kītēn, ku rīstēd līvād sōbēd Bremen pābiskop valdišēn ala vōttēd un ku nāntēn līb kimmēz.

dalib entš viľast maksaməst pa-juvaməks pivakodan un tām dēnijidən. Seda küldəs ruoikəst livəd Vēna jougə, kus ne volťə vedkəks rištəd, un pezist sāl rištusk jara kītəs: „Vēna, vi sa sie ūd usk tagiž Saksamōlə, kust ta um tund, — mēg iemə entš vana usk jūrə.“ Entš mielkišdēs lekštə livəd vel nei kougən, ku lōpistə Meinhard piškiz viľa jara un peksistə tānda un mudī sakšti.

Ni vōtiz Meinhard nōvvəks Saksamōlə tagiž lādə un sālđ abbə votšə. Bet livəd saitə teutə tami nōu un kartist siest entšən sliktəmt tulmə. Libdēz kielkəks pōlist livəd Meinhardə, laz ta iegə nānt seggə. Biskop paändiz un ei, bet sai aššə teutə lived kōdkēlizəst izpidaməzəst un mōtliz salliz urgə Gotland kōla pālə. Bet se iz izduod' tāmman, siest livəd uzvaktistə tānda un iz laskət tānda jara lādə.

Siz sōtiz Meinhard entš abləz Teodorik iľ sie aza-pāvstən tietə vimə un abbə pōlam. Se pāziz set kovaləks livəšt. Ta istiz 'ōbizən sālğə, loulrontəz un piva veiž kādšə un kītiz, ku ta lāb ruidī vańťəm, set nei ta vondzistəz pāziz iľ ruobiž.

Ku pāvst iľ Livədmō pivakoda ažad vol küldə sōnd, izsludintiz tamera livəd vastə rištoda un tōitiz amadən, kis paganəd vastə soddəl lābəd, ama iga tiedəd patud pieandə. Bet vervalami ei siekōrd jara. Meinhardən iz vo emińt abbə vajag. Ta ei rujaks un ku entš kuoldəbstund neiz tulmə, kutsiz ta amad livəd vaniməd kubbə entš lova jūrə un kiziz, voi ne perrə tām nōvə tōbəd bās biskoppə iedə un rištuskstə atsaddə. Ne atktitistə, ku ne tōbəd piddə rištuskə un biskop jūr iedə. Ābkōgin perrə seda izlaskiz Meinhard jengə 1195 aigastəs. Tām ezməks pańtə lkskila pivvəkoddə, perrə biskop Albert viž tām un matiz Rīgə dōmpivvəkoddə mōzə.

4. Toi livəd biskop Berthold.

Perast Meinhard nōvə sōtistə Livədmozə toiz biskop Bertholdə. Se miez tož tulda tulīn sodavəgkəks, set pābiskop pōlaməz pāl tuľ ta ezməz kōrd bās vāggə. lkskilas sakutsiz ta amad livəd vaniməd kubbə un ändiz nāntən siedə, juodə un škinkidi. Ezməks savōtist tānda lived juvist. Bet ku livəd

segas rök izlekš, ku Berthold um tund Līvədmōzə rikkəks sōmə un līvədi appīkstəm, siz pidistə līvəd nōu, ku Berthold kōrd pivaskodas voļ, mis tāmķeks laz tiegə, — voi pistə palam tām ama pivakodaks, voi mōzə rabbə, aga Vēna jougə jara upantə. Berthold sai kūtə līvəd mōtkist un ūrgiz tāgiz Saksamōlə. Sāl ta sai pāvst kādst abbə un tuļ 1199 aigastəs rištsodavāgķeks tāgiz Līvədmōzə. Līvəd satuļtə Vēna jūrə kubbə un laskistə Bertholdən kītə, mikš ta sodavāgķeks um attund. Berthold atkītiz, ku ta sieperast um tund sodavāgķeks, laz līvədən vōiks piepīkstə rištusk pievōttə un nāntən, kis seda atə pievōttənd, ka papiddə. Se pañ līvəd kōza palam. Ne sādīstə ēntšta taplēməz vastə valmēks, un ku Berthold tuļ ēntš vāgķeks nīnstə, ūrgiz taplēmi. Līvəd pidist vastə neiku lovvəd, nei ku saksadən voļ piga puggēməst. Berthold īz ēntš tuļiz ōbiz sālģas sai ievīdəd līvəd seggə. Sāl kakš miestə sapidīstə ōbiz un kolmēz — līvəd tuntəb pāmīez Imanta—pīstīz Bertholtə ēntš škāpəks sālģast lebbə. Nei sai nōvə toi līvəd bīskop Berthold 27. VII. 1199 līvəd heroi Imanta kād lebbə. (Ni periz aigal letlāst attə ūrgənd Imantə pa ēntš heroiķeks pīddə, neiku ne tōbəd amđī līvəd vīndīgđī ēntš azaks tiedə. Bet sē um seldə toiž, ku Imanta um līvli. Se um se īz nim, mis paldīn um tuntəb īļ ama passouļ Suomēmō knaš ved-sadam Imatra lebbə. Un līvəd vōībəd lāppənd vōlda, ku nānt izaizad heroid Imanta, Kaupo un munt attə tuntəbđd īļ passouļ neiku munt toutəd ama sūrəd mīed.)

Aššə perrə seda ku Berthold voļ mōzə taptəd, līvəd neīstə, ku ne saksad vastə āb vōitə nopiddə. Ne tōštə tegīz mīerə. Saksad voļtə sieks set siz nōus, ja līvəd laskəbəd ēntšta rištə. Siz sai mīerə sie pāl tiedəd. Bet se voļ set līvəd puolđə sīlmakēra. Ku rišt sodavāg atkīerīz tāgīz Saksamōlə, pezīstə līvəd rištusk toīsta kōrd Vēna jougšə jara un kītīstə tegīz: „Sīnə mēg nopezzəm seda rištəd veta un uskə un sōtəm tām saksadən tagan Saksamōlə tāgīz“. Perrə seda pidīstə līvəd pīva, joitə voļtə un oppərtəst tegīz ēntš vanad jumaldən. Līvədmōzə ienəd saksad iz tuodət mīdegəst tiedə: nāntən ēntšən voļ īļ ēntš jēlaməz gōdēməst. Līvəd tōšti ka nēđī amđī mōzə rabbə, bet saksad saītə seda jedməl mañnə un ūrgīst jara Gotlandə un sālđ Saksamōzə un toītə pāvstən ūd sōna īļ līvəd ūd atsadaməz.

5. Kolmēz līvēd biskop Albert un rīstsodad

Kolmēzēks Līvēdmō biskoppēks sai Albert von Buxhōwden, pāpivakodā priester Bremenēst. Se miez pañ amdi līvēdi, lēlizi, ēstidi un mūdi saksa sōnnē kūlmē un rīstusk pievōtam. Ta sai ašē arut, ku līvēdēks um vāgkēks jelamēst. Albert voļ koval un samuoštaji; mis ta kōrd jeddē vōtiz, sie ta ka lebbē izvediz. Tāmmēn pa sūr ablēzēks voļ Rōm pāvst Innocentius III. Se voļ ama veggī nēsti, kis jedmēl tānda vonnēd pāvstēd truon pāl un kis kutsistē ēntsta pa-Kristus azumnikadēks mo pāl.

Albert 1199 aigastēs lekš Gotland kōla pāl, sai sāl vīzsaddē miestē un tuļ tēgiz Saksamōzē. Sāl voļ izkultēd līvēd vastē rīstsoda. 1200 aigastēs pūritiz siz Albert ēntš miedkēks 23 koig pāl pīva Mōfi plaga allē Vēnajoug sūzē, ids kāds Kristus bīlda, toiz kāds mōk. Ne astistē ēntš koigid pāldē mōzē un īrgistē līvēdi ala ētam ēntš valmēkstiedēd plōn perrē. Līvēdmō, kus tuļ rīstusk sillē sādē un saksa sōnnē kūlmē pānda, sai Pīva Mōfēn svētēd, un vel paldīn nutab sedā mōdē pa-Mōfēmōks, neiz ku Palestin Jumal Puoga nimmē kandab.

Saksad vastēvōtami līvēd puoldē voļ kōzzi un terabi. Pāgin voļ saksadēn ēntš jondē iznāktēmēst un veriz mōkēks jega puolē radfēmēst, kuņtš ne līvēd izandēdēks saitē. Ama dūšēg vastē pannīji voļ Kaupo Tureidast. Se miez ēntš piškiz livē polkēks tei saksadēn amši skōdē kus set jūrē sai. Bet saksa roudi keiz ei ama siekēks vīndajizēks un pañ Kaupēn ala āndam un ēntš polkēks rīstusk vastē vōtam. Ku līvēd neistē, ku saksad attē ju veggist un nānt jumal um ka ju sūr āb ku līvēd ēntš jumalēd, siz pidist līvēd pa-labakēmēks saksadēks mierē tiedē. Saksad pagerēst 30 līvē nuormiestē un sōtistē nānt Saksamōlē sāl papriesterdēks izoppēm, kien perrē volks ēntš tout vaisē jumal-sōnnē teutēmēst un līvēdi rīstusk jūs pidamēst.

Albert ežmi tie voļ ēntšēn un ēntš vāggēn id druošē kuoz izvotšēmēst, kus paganēd pālēailēmēz jedstē vōiks vōrē lādē. Sieks īrgiz ta 1201 aigastēs Vēnajoug sūzē pilsātē tiedē un pañ sien nimmēks Rīgā. Ta pañ ka Rīgē lāppēnēn dōmpivakodān ežmēz nūrkakiu. Biskop iz voļ juva teknik. Ta ēntš roudkēks aptei pilsātēn kordēz val immēr, neiku ienaidnikad āb vōikstē sillē sōdē.

Ezmaks voltā rištsoda zōldatēd jega sigzā tagiž Saksamōlā lānēd, ku mōtlistā soda loppān uom. Bet strēk aiga perrē nāk-tiz, ku se um set atnovvēmī. Siest tallā, ku sūr saksa vāg iz uo emiņ Livēdmōsā, kīskēst livēd ēntšta vāldiņ, saklōkšistā zem-galēdēks mierā un igristā ūd pāl Albert vastā sodikšā. Albert, kien pāgiņ sodamēdī iz uo, lekš 1202 aigastēs ūd pāl Saksamōlā, savōtiz vāggā un tuļ tagiž. Ni vol livēdēn ama briesmāg aiga. Saksad tapistā nēdī, lōpistā nānt villā un muotšistā roušti kui set vōišti. Nei livēdēn mūdā iz ie pālē, ku ēntš brīvēb kōtā, saksadēn pieandā un rištusk tegiž vastā vōttā.

Ni emiņt iz lask Albert ēntš mēdī Saksamōlē tagiž, bet dibintiz neinuttad Mōkaveļ ordā. Se ord vol briesmāg un viš. Pāgiņ joutemāks iend saksa rītēd tuļtā Livēdmōzā sodikšēm set sieks, laz tāsa joutēm roud kādst-vōikš tegiž ēntšēn villā sakīskā un sodaslavvā sōdā. Ordāvefīd keitā idstīd ka Estimōdā lōpēmās un ēstidēn mōkadēks rištuskā vīmēs, ku priestērd seda sōnadēks iz vōitē notiedā. Bet ēsti tout vol ju sūr un siz ka ju veggi āb ku livēd tout, mikšperast saksadēn vol nāntkēks sodikšēmest pāgiņ. Perizēks ka ēstīd joud sai murtēd, neiku ēstīd voltā sellist iz saksa vārgēd neme livēd.

Sie vastā kerdēstēz un bās sūrta vervalamēst pieāndist ēntšta letlist saksadēn un pievōtist rištusk. Ne vodlistā sie lebbē saksad kādst abbā sōdā livēd vastā, kis letlīzi peksistā un pīkstēstā un lōpistā; ka leišēd, krieved un ēstīd teitā letlistēn pāgiņ skōdā. Sieperast siz letlēst laskistā ēntšta rištā, mōtlēs sōdā sellēz iz vara, neiku se saksadēn vol.

Neiku livēd vel idstīd voltā diezgan sūrpād un vaitvaitiņ atsadist rištuskstā un akist saksadēn vastā, siz vōtiz Albert nōuks livēdi letlistēks sasēggā, nei nēdī emiņēn idtoistā atkierā un nānt idmēlist rikkā. Letlēst, kien ēntš mō vol pa-piškī, priekēks tuļtā livēdmōzā livēd vaizē jelam, un siestā siz igriz se livē tout kaddēmi. Ama piškiz viga jūs letlēst idstīd setku lekšta livēdi kaibēm saksadēn, un siz vol saksad vītsa tegiž il livēd ju briesmāg āb ku jedmēl. Letlēst kōza un kielpeks allē jellēs un saksa roudist kāta mūzēm tundēs sulistā livēd idstīd emiņtēn letlistēks kubbā. Se idā sullēmi lekš diezgan aššā, neiku perrē 300—400 aigastā iz uo emiņ vanas livēd kodkuožēs Vēna

sūsā līvēdi. Un ka mūs Vidumōs līvēd sulistā itā sulamēst. Set Zalis joug sūsā līvēdi vel jeliz Vidumōs mingiz kūzķimdā aigastā tāgizpēdēn, paldīn nēdi ka sāl emint āb uo. Ni set Kuolka nanas um vel perri piutāuž līvēdi, bet mēg perrist līvēd āb tōmā emint sulle letfēst seggā, — mēg tōmā tāsa guodēks piddā līvēd nimmā, neiku izaizad jedmēl mēdi!

A. Skadin.

Kui merkure um naista ādagtēn.

Mina voļ ikštoistēn aigast vannit polakēz eritš iza jūs, Ire kilas, Grabal. Id ōdēg sigzā obbā ma lekš randā muddā vaņt- lēm. Ni ma lāb il Ire joug un ma kūlēb, ku ikš nai briesmēg rākēb Jēze pāl, id Ire rānda pāl, jougāigas. Ma mōtlēb ku mingi zōldatēz aga ķīskēb mingist naista. Ni ma lāb sīnā sie iel perrē un sōb nei kougēn ku mērnaigē. Ma nāb, ku šē naist- puoļi um ikšiggin mērnaigas un lagtēb keizi un iekēb ilz un rākēb Jēze pāl. Ma kūl sēda ieldā: šē voļ Kērstā, mād eritš kōrandst. Mina lāb tām mēn jūrē un kizub: „Kērstā, mis sinnēn viga um?“. Tāma ievantlēz mīnda un ķitiz min pāl: „Andrēks, voi Jēz Kristās!“, un nei irgēz ailē — mittē itā sōnnē iz rōkand, lekš un kadiz jāra sies pimdās.

Mina ei vaņtlēm un mōtliz, ku ta um muķkizēks iendj kevamielēks. mād Kērstā. Aga mina neiz: uzreiz tulab mērst selli sūr musta aigē. Mer voļ glūzē vaga un šē vana laint set skalintēz mērnaigē. Bet ma ni kieriz immēr. Minnēn voļ nēla-arlimi ang kāds. Ma pidiz sie ang grūzēmēz perrē, aga šē sūr musta lekš taggiz mērrē: tsāp tsāp tsāp! Ma vodliz. Ikškōrd kūlēb ku tulab tegiz. šē musta leb sie mērnaigiz. Ni ma vōtab un akub tām vastā. Neika ma grūziz angkēks tām mēn — grūziz vast rōda vītšē. Ma astiz tām mēn jūrē un vaņtlēz. Se voļ sūr vīnāvōt; kūz roudist vītšē pāl un pēra ullē. Ma norulliz tām ilz un lekš kodai.

Kērstā voļ noailēn kodai un voļ loval pitkalēz, mōs paga- lam, nei noādagēn ku neiku doktor tagan broutšēmēst, un ķitēn

min izan, laz min iza lakkə ni mīnda gloibəm, ku ma iend sie kure kāddə rānda pāl. Min iza kēngiz jalgi un tož tūlda mīnda votšəm. Ma lekš nagrəs tubbə un kītiz, ku sēda kurest mina angkəks siskiz mō un uonđzəl tuob tām kodai.

A. S.

Jema.

Mis nei saggəld jema sīn mernaigə lāb,
mis nei saggəld jema pids randə sāl kāb?
Ta merrə id vantləb, — mis vodləb kil ta,
mikšperast kil vierəbəd kīndəld tām ka?

— Tām puoga lekš merrə, ta aigas āb uo, —
sa jelsə entš poigə kil nādə ād sō!
'Ne munt tulftə aigə, ne kītist tām nei:
'Sin puoga, kīl jema, sīn mer puojə ei“.

Kil jema jūr jelsə tām puoga āb tul.
Ta vodləb, ku lainəd un ōvad un tūl,
ne aigə tām tuokstə, siz kälmad pāl sōks
ta vīdə entš poigə, sīn mattə tām tōks.

Siz ama knaš kälma entš puogan ta tieks,
se kuož ama arməks tām ilma pāl ieks.
Ta kälmad pāl istaks un mōtlə ta tōks,
ku puoga um tovviz, — kui sīn ta ka sōks.

K. Stalte.

Katši kaš.

Katšin vol knaš
kērabi kaš.
Se kilgsə tām magiz.
un Iridi akiz.

Salandiz ammə,
nei lestə ku kammə,
vozzə un semdī,
ama emiū — iļdzemdī.

Ūz legarastajiz zing.

Kas tēg k̄ulist tāmōdān, —
ūz loul um legarastajēn.
Se 'min seldā mielā ei,
tāmōdān ta louliz nei:

„Kaladku!, kaladku!,
kūl-kūl!

Mis sa tōd, mis sa tōd?
mōdā sōd'?

Mis sin vo!, mis sin vo!,
lo!, lo!!

Mō um min, mō um min,
āb uo sin!

Ulzā, ulzā, ulzā, piñ!

K. St.

Kītāb miez.

Kil sellist rovvān ou sōb antād,
kis sūrđi tiedi vīndabād;
ka sellist sōbād tādāl pandād,
kis pāgin kēli muoštābād.

Vel emin sellist vōimā kītā,
kis lebbā kānd um vōrā mō
un jara unnān seda itā —
entš jemakielā vel āb uo.

K. Stalte.